

TOPLUMSAL HAYATI DÜZENLEYEN KURALLAR

Türker GÖKSEL

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ

3.1.Dinî Kurallar

- Din, “Belirli zamanda ödenmesi gerekli borcun ödeme biçimini düzenleyen kurallar” olarak açıklanmıştır.
- Zamanla anlam kaymasına uğrayan din kavramı “Örf, âdet, durum, itaat, hüküm, ferman, yönetme-yönetilme, itikat, tapınma” gibi anlamlar da kazanmıştır.

3.1.Dinî Kurallar

- İslam Ansiklopedisi'ne bakıldığında ise dinin “İnsanlık tarihinin bütün dönemlerinde ve bütün toplumlarında karşılaşılan evrensel bir olgu olduğu, insanı hem içten hem dıştan kuşatarak onun düşünce ve davranışlarında kendine gösteren bir disiplin olduğu” ifade edilmektedir.

3.1.Dinî Kurallar

- Dinin kişisel bütünlüğü etkileyici, bireyi sosyalleştirici, bireysel ve toplumsal ahlâkı güçlendirici, kişiyi geleceğe hazırlayıcı, kişinin doğal yapısını koruyucu, kişiye bir yaşam tarzı sunucu işlevlerinin olduğu belirlenmiştir.

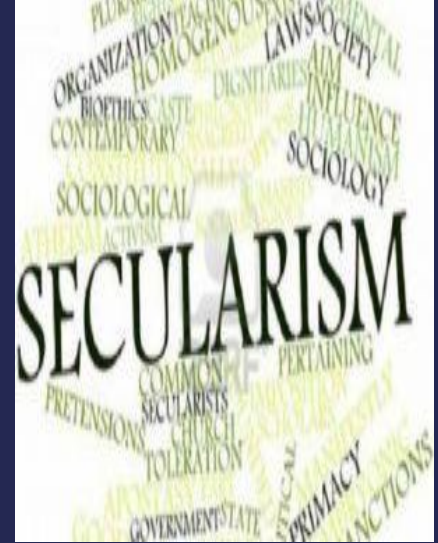
3.1.Dinî Kurallar

- Türklerin İslamiyet’i kabulleriyle birlikte dini kuralların hem fert hem toplum hem de devlet hayatında belirleyici bir unsur olduğu görülecektir.
- Her ne kadar İslamiyet’e aykırı olmamak kaydıyla Örfî Hukuk kuralları da uygulanmışsa bile insan-insan, insan-toplum ve insan/toplum ve devlet ilişkilerinde din merkezli kurallar hâkim olmuştur.

3.1.Dinî Kurallar

- Ne var ki, Osmanlı Devleti'nde Tanzimat'la beraber başlayan yenileşme hareketleri toplum ve devlet hayatında dini kuralları arka plan atıp, seküler/dünyevî bir anlayışı ikame etmeyi öncelemiştir.
- Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinde geliştirilerek devam eden bu anlayışın neticesinde dini kurallar devlet otoritesinin yaptırımlarından da yoksun bırakılmış ve sadece bireylerin inisiyatifine/vicdanına terk edilmiştir.

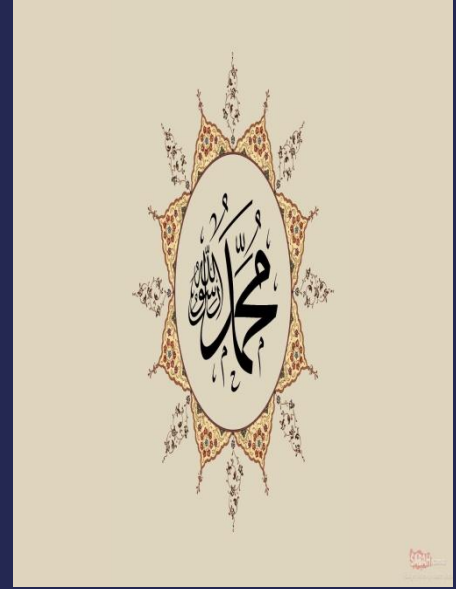
3.1.Dinî Kurallar

- İslamiyet, ahlâka dair birçok kuralı ihtiva etmektedir.
- Temel kaynaklar olması münasebetiyle Kur'ân-ı Kerim ve Hazreti Peygamberin (sav) sünnetinde, Müslüman bir bireyin hangi ahlâkî özelliklere sahip olması gerektiği hususunda birçok düzenlemenin bulunduğu açık bir şekilde ortadadır.

3.1.Dinî Kurallar

- Bu konuya ilişkin Hazreti Peygamberin (sav) bazı sözleri:
- *Aranızdaki en hayırlılar, en güzel ahlâka sahip olanlardır.*
- *Aranızda en sevdiğim ve bana kıyamet gününde en yakın olacak kişi en güzel ahlâka sahip olandır.*
- *Bir ömür ettiğiniz amellerin tartılacağı günde edep ve güzel ahlâktan daha ağır gelecek hiçbir amel yoktur.*

3.1.Dinî Kurallar

- Çok yüzeysel bir bakışla değerlendirildiğinde bile İslâmiyet'in iş ahlâkını dört ana ilke etrafında şekillendirdiği görülecektir. Bu ilkeler:
- Tevhit/Birlik anlayışı ile birlikte muvazene /denge yaklaşımı,
- Bireyin özgür iradesiyle hareketi,
- Sorumluluk duygusu ve bilinci ve
- İhsan olarak temellendirilmiştir.

3.2.Örf ve Âdetler

- ❑ Örf ve âdet, insanlar arasında tekrar tekrar yapılarak yerleşmiş olan davranışlar, inançlar ve kurallardır.
- ❑ Sözlük anlamı ile örf “Tanıma, bilme, tanınan, bilinen” anlamındadır.
- ❑ Âdet ise, “Alışkanlık” demektir.
- ❑ Örf ve âdete, gelenek ve görenek de denilmektedir.

3.2.Örf ve Âdetler

- Bu kurallar bazı kimseler tarafından maksatlı olarak planlanmış ve ortaya konmuş olmayıp, cemiyetin tarihi boyunca yaşadığı hayat içinde gelişmiş ve benimsenmiştir.
- İnsanlar, bunları yazılı metinler halinde değil, başkalarıyla münasebetleri içinde veya büyüklerinin sözlü anlatımıyla öğrenirler.

3.2.Örf ve Âdetler

- Her toplumun böyle kuşaktan kuşağa aktarılan standart davranış tarzlarına “Örf ve Âdetler” denir.
- Âdetler de, örfler de bir toplumda önceki nesillerden gelen ve fertler tarafından ortaklaşa benimsenen hareket tarzlarıdır.

3.2.Örf ve Âdetler

- ❑ Örf ve âdetler sistematik olarak oluşturulmamışlardır.
- ❑ Topluların çok uzun süren deneyim ve ortak kanaatleri neticesinde oluşurlar.
- ❑ Örf ve âdetler aynı zamanda toplum, grup ve sınıflar arasında değişebildiği gibi zaman içinde de önemli ölçüde farklılaşabilirler.

3.2.Örf ve Âdetler

- Bireyler örf ve âdetlere genellikle kendiliklerinden uyarlar.
- Diğer bir ifadeyle, normun yaptırımını bizzat bireyin kendisi de uygulayabilir.
- Bir örf veya âdetin zorlayıcı ve bağlayıcı yaptırımlarla desteklenmesi ve yazılı norma dönüştürülmesi halinde, o örf veya âdet bir hukuk kuralına dönüşür.

3.2.Örf ve Âdetler

- Her şeyden önce, kolay ve çabuk değişen davranış tarzları zaten âdet veya örf sayılmaz.
- Toplumun ayakta kalması ve devam edebilmesi insanlar arasında ortak davranış tarzlarının bulunmasına ve bunların devamlılık kazanmasına bağlıdır ki, zaten örf ve âdetler de bu ihtiyacı karşıladıkları için toplumun temelini teşkil ederler.

3.3.Görgü Kuralları

- İnsan sosyal bir varlık olması münasebetiyle diğer insanlarla birlikte hayatını sürdürmek zorundadır.
- Bu zorunluluğun doğal neticesi ise insanın diğer insanlarla bir takım ilişkiler içerisinde bulunmasıdır.
- Bu ilişkiler hayatın her alanına aittir.
- Yemek yemek, ders dinlemek, seyahat etmek, vb. birçok eylem insanın günlük hayatı içerisinde gerçekleştirdiği eylemlerdir.

3.3.Görgü Kuralları

- Bireyin bir korku ya da yaptırım endişesinden daha çok muhatapları nezdinde olumlu etki bırakmak amacıyla eylemini gerçekleştirirken, uymak durumunda olduğu kurallara “Görgü Kuralları” denir.

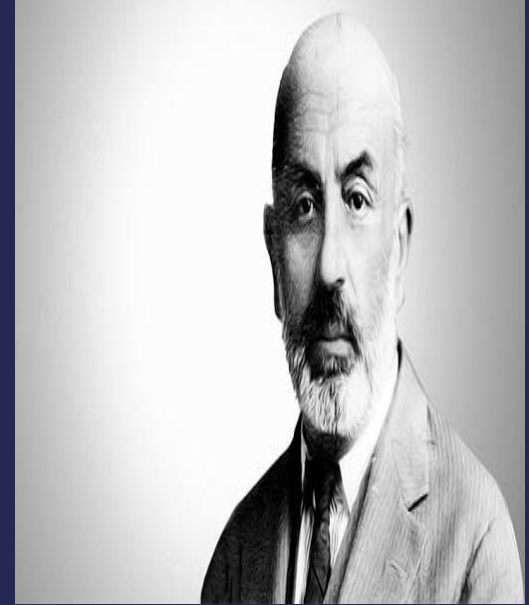
3.3.Görgü Kuralları

- Görgü kuralları olarak tanımlanmış kuralların aksine hareket edenlerin eleştirilmesine/ dışlanmasına ve hatta “görgüsüz”, “kaba” gibi sıfatlarla kınanmasına sebep olur.
- Bu sıfatlarla nitelenen kimseler, toplumun diğer bireyleri gözünde daha az saygınlığa sahip olurlar.

3.3.Görgü Kuralları

- ❑ Örneğin önceden randevu almak,
- ❑ randevuya saatinde ve ziyaretin niteliğine uygun kıyafetle/tıraşla gitmek,
- ❑ kapıyı vurmadañ girmemek,
- ❑ gerektiğinden uzun kalmamak gibi incelikler resmî bir ziyarette uyulması gereken görgü kurallarındandır.

3.3.Görgü Kuralları

- Medenî toplumlarda insanlar arasındaki ilişkiler görgü kurallarına olan duyarlılığın yüksekliğinden dolayı daha düzeylidir.
- Bunun neticesi olarak da problemler daha azdır; olan problemler de nezaket kuralları içerisinde çözülmeye çalışılır.

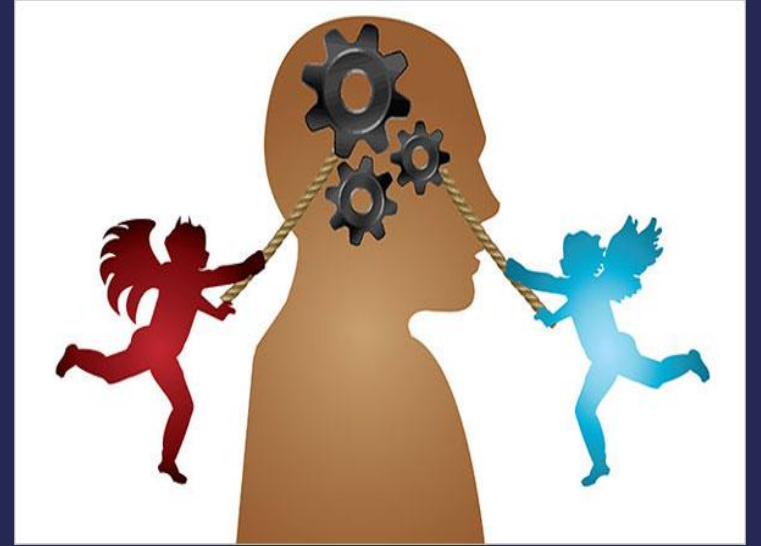
3.4. Ahlâk Kuralları

- Ahlâk, bir toplum içerisinde yaşamı birlikte paylaşan insanların, kaynağı ister akla isterse de aşkın değerlere dayansın, hissen ve aklen kendilerini uymakla yükümlü hissettikleri davranışlar bütünüdür.

3.4. Ahlâk Kuralları

- İnsan, aklî ve ruhî gelişiminin derinliği nispetinde ahlâk kurallarını içselleştirir ve bunlara gönüllü olarak uyması gerektiği hususunda çaba ortaya koyar. İradî olarak ahlâk kurallarına uyma çabası muhakkak ki daha anlamlıdır.

3.4. Ahlâk Kuralları

- Ahlâk kuralları olumlu-olumsuz ya da iyi-kötü ahlâk kuralları şeklinde sınıflandırılır.
- Olumlu ya da iyi olarak kabul edilen davranışları tercih eden, tercihten de öte alışkanlık haline getiren bireyler ahlâklı, iyi ahlâklı bireyler olarak sıfatlandırılırlar.
- Aksi tutum ve davranışları tercih eden ve alışkanlık haline getirenler ise ahlâksız ya da kötü ahlâklı bireyler olarak sıfatlandırılırlar.

3.4. Ahlâk Kuralları

- Birinci durum yani ahlâklı olarak nitelenmek, bireye manevi tatmin kadar toplum içerisinde saygın bir yer kazandırır.
- Aynı şekilde ahlâksız olarak nitelenmek de yaptırım getirir ki, genellikle yaptırımlar toplumdaki dışlanma, saygı görmeme, rencide edilme gibi manevi yaptırımlardır.

3.5.Hukuk Kuralları

- Hukuk, yaptırıcı gücü (müeyyide) bulunan kaidelerden meydana gelmiş bir sistemdir.
- Hukuk, hakkın ve haksızlığın ne olduğunu araştırır.
- Şu halde hukuk bir ahlâk sistemidir, fakat bazı özelliklere sahip olması bakımından ahlâkın öbür kaynaklarından (örf ve adetler, din) önemli bir şekilde ayrılır.

3.5.Hukuk Kuralları

- Özellikle kaynağı, yazılı olması ve devlet otoritesi sayesinde bir yaptırıma bağlanmış olması gibi özellikleri münasebetiyle diğer toplumu düzenleyen kurallardan farklılaşır.

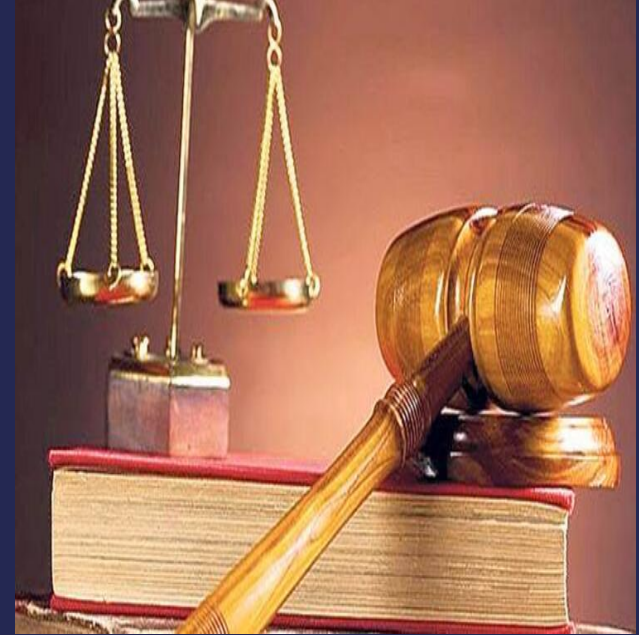
3.5.Hukuk Kuralları

- Günümüzde hukuk kuralları, toplumu düzenleyen kurallar arasında en geçerli olarak nitelenen kurallar manzumesidir.
- Geçmişten bugüne, toplumdan topluma, tarihî serüvenlerinin ve inançlarının farklılıkları sebebiyle, hukuk algısı farklılıklarına bağlı olarak farklı hukuk kuralları sistemi olabilmektedir.

3.5.Hukuk Kuralları

- Davranışa dönüşen değer sisteminin uygunluğunu denetleyecek bir sistem lazımdır.
- Bu sisteme genel manada ahlâk daha özel manada ise hukuk denilmektedir.
- Hukuk kurallarını daha iyi kavrayabilmek için, belirleyici özellikleri üzerinde durmak gerekir.
- Bu özellikler şu şekilde sıralanabilir:

3.5.Hukuk Kuralları

- Hukuk kuralları yazılı ve devlet eliyle uygulanan kurallardır.
- Her hukuk kuralı bir değer yargısına dayanır.
- Toplumdaki olaylar, hukuk tarafından deęerlendirilir ve kural haline getirilir.
- Hukuk kuralları insan davranışlarını düzenler.

3.5.Hukuk Kuralları

- Hukuk kuralları çoğu kez olumlu ya da olumsuz emirler şeklindedir. Bazen izin, bazen yasaklama biçiminde kendini gösterir.
- Hukuk kuralları tek bir olaya değil, aynı niteliği taşıyan bütün olaylara uygulanır.
- Hukuk kurallarının yaptırım gücü fazladır. Bu güç devlet tarafından korunur.

3.5.Hukuk Kuralları

- Hukuk kurallarının diğer toplumsal kurallara göre farklı ve de günümüz açısından etkin özellikleri bulunmasına rağmen yer yer çözümsüz kaldığı alanlar olabilmektedir.
- Bir şirket, kanuna aykırı olmayan, ancak müşterilere zarar verebilecek bir malı satmaya kalktığında ikilemler ortaya çıkabilmektedir.
- Tütün sanayi bunun iyi bir örneğidir.

3.5.Hukuk Kuralları

- Burada ısrarla üzerinde durulması icap eden olgu “Adalet” olgusudur.
- Bir terim olarak Adalet, bilinen bir gerçeğin ifadesi olmaktan ziyade, hem tarifine, hem de gerçekleşmesine imkân bulunmayan bir arzuyu belirtir.
- Bir ülkede kanun hâkimiyeti kurulabilir, hâkimler hep namuslu ve dürüst insanlar olabilir, yine de adaletin mevcudiyetinden şüphe edilebilir.

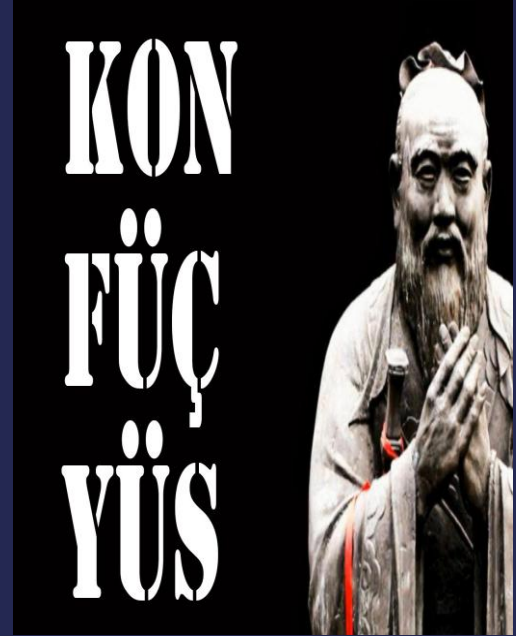
3.5.Hukuk Kuralları

- Hukuk kurallarının yanı sıra toplumda yaşayan bireylerin itibar etmeleri gereken başka değerler de son derece kıymetlidir.

3.5.Hukuk Kuralları

- Konfüçyüs'ün
- “Halk yasalarla yönetilir ve cezalarla yola getirilmek istenirse, onlar kendilerini cezalardan kurtarmaya çalışacaklar; ama hiç utanç duymayacaklardır.
- Onlar erdemle yönetilir ve terbiye gerekleriyle yola getirilmek istenirse, utanç duyacaklar ve böylece iyi olmaya çalışacaklardır” şeklindeki ifadelerini bu minvalde düşünmek gerekir.

3.5.Hukuk Kuralları

- Hukukçular genellikle adalet denince “Kanunların herhangi bir çıkar ve imtiyaz gözetmeksizin eşit uygulanmasını” anarlar ve hukuk bakımından bu anlayışta yanlış bir nokta da yoktur.
- Fakat kanunların, eşit uygulanması insanları yine tatmin etmez. Her şeyden önce, kanunun gereği gibi uygulandığına inanmak güçtür.

İLETİŞİM

 tgoksel@aku.edu.tr

 tgoksel55@hotmail.com

 twitter.com/tgoksel55

 [instagram.com/turker_goksel/](https://www.instagram.com/turker_goksel/)

